

PTUJSKI LIS

Politično gospodarski tednik.

Štev. 41

Ptuj, 6. novembra 1921

III. letnik

Veliko zborovanje Demokratske stranke.

Sredi oktobra sta se vršili pokrajinski zborovanji Demokratske stranke v Ljubljani in v Splitu. Zadnja dneva v oktobru pa so se sešli zastopniki Demokratske stranke v Beogradu k velikemu zborovanju. Tega zborovanja se je udeležilo nad 1000 odposlancev iz vseh delov naše širne domovine. Slovenskih odposlancev je prišlo 58; iz Ptuja sta bila dr. Fermevc in Ign. Zelenko. Udeleženci so bili v najrazličnejših narodnih nošah. V vsem je bil shod živa slika našega narodnega edinstva in nepremagljive narodne misli.

Za predsednika zborovanja je bil izvoljen Ljuba Davidović, za podpredsednika med drugimi Peter Mravljak iz Ljutomerja, za tajnika pa Ivan Zupan iz Ljubljane.

Ljuba Davidović je poročal o zunanji političnem položaju naše države. Obširneje je govoril o Madžarskem vprašanju, o italijanski pogodbi in o nemirih v Albaniji. V vseh teh vprašanjih bo stranka zastopala stališče samoodločbe naroda. Zunanjo politiko je treba vesti na miren način. Le v skrajnih in neodvračnih potrebah se moramo poslužiti orožja. O zunanji politiki je govoril tudi L. Vojnović, ki je poudarjal, da naša današnja država ni več mala predvojna Srbija. Ta je štela tri milijone ljudi in bila obkrožena od močnih držav Avstrije, Turčije in Bolgarske. Sedanja Jugoslavija pa je razmeroma velika sila s 13 milijoni prebivalcev med sosedbi, ki so razen Italije vsi slabotnejši od nje. Zato je treba nehati s politiko klanjanja in hvaležnosti proti velikim zveznikom, ker je dosti stvari, za ktere morajo velike sile biti hvaležne nam in naši državi. S a m i naj odločujemo v zadevah, ki so življenske važnosti za nas, velike sile se naj ne mešavajo vedno v naše zadeve. Naša zunanja politika ne bodi samo papirnata politika, temveč stvarno krepka, da jo bo Evropa upoštevala. Drugi govorniki so zahtevali, naj

Demokratska stranka ne pozabi onih tisočev bratov, katerim usoda ni bila mila, da bi prišli v svojo državo, nego morajo še neosvobojeni ječati pod tujim jarmom.

Minister Pribičević je poročal o notranji politiki in obrazložil načela naše notranje politike. Poudarjal je posebno, kako potrebna je za našo državo ustavna centralizacija, pa tudi upravna decentralizacija. Če hočemo utrditi naše narodno edinstvo, mora enotna sila prešinjati vse dele naše države, tako da posamezniki ne delajo drug proti drugemu, nego vsi enotno za skupni namen močne edinstvene države. Zastopniki iz raznih krajev naše države so se živo izjavljali za edinstveno našo državo, kar je pri vseh zborovalcih izzivalo burno, navdušeno pritrdjevanje.

Voja Veljković je poročal o finančni politiki demokratske stranke in v daljšem govoru objasnili, zakaj vrednost našega dinarja pada. Veljkovićeva izvajanja je sprejel shod z burnim odobravanjem.

Minister Hinko Krizman je razložil, kaj je vlada storila za izvedbo agrarne reforme. Razni odposlanci so govorili, kako naj se izvaja agrarna reforma, da donese najširšem slojem prebivalstva čim več koristi.

Minister dr. Kukovec je poročal o socialni politiki. Opisal je napore stranke, da obvlada težkoče v borbi proti siromaštvu, da uredi invalidno vprašanje ter delavsko zavarovanje ter uredi delovni čas.

Razpravljali so potem še o delu glavnega odbora Demokratske stranke, o strankinem programu in o organizaciji statuta.

V nedeljo in v ponedeljek so razpravljali zastopniki Demokratske stranke o najvažnejših vprašanjih, ki se tičejo ne le stranke, nego v veliko večji meri naše države. V dvadnevem obširnem delu so imeli odposlanci priliko, da povedo, kako naj stranka v bodoče dela. Pokazalo se je, da je Demokratska stranka ona stranka, ki je razširjena po vsej državi, ki zastopa vse sloje prebivalstva in ki si je stavila nalogo, ustvariti močno, edinstveno Jugoslavijo, v kateri bi mogli mirno in zadovoljno živeti vsi bratje in sestre našega naroda.

spodstvo nad Italijo, Dalmacijo, Recijo in Norikam, se ni imenoval več cesar, temveč „kralj Germanov v Italiji.“

Tako je bil zadnji rimski cesar, ki je nosil tudi tisto ime, kakor prvi rimski kralj, doma iz Ptuja.

Odoakerja je pozneje (okoli 489) premagal kralj spodnjih Gotov Teodorih veliki. Ta je vladal v imenu vzhodno-rimskega cesarja v Veroni državo, ki je obsegala med drugimi vse nekdanje avstrijske alpske dežele, Kras, zapadno Ogrsko in Hrvaško do izliva Save. Strogo je pazil na to, da so se ohranile rimske naprave. Pod njegovo vladjo se je povrnil mir in so si tudi naše dežele zopet opomogle. Mesta, v kolikor so še obstajala, so upravljali gotski uradniki. Po njegovi smrti (526) je propadla tudi njegova država. Franki, Goti in drugi germanski rodovi so si lastili pravice do naših pokrajin. Bizantinski vojskovodja Narses je l. 524 sicer pridobil naše pokrajine vzhodno rimskemu cesarstvu, pa le za kratek časa, kajti cesar Justinian Prvi je kmalu na to odstopil naše pokrajine Longo-

Gospodarstvo.

Nekaj opazk k umnemu kletarstvu.

Bilo težko delo je leto dni, a trgatav je dalo bogato, zdaj v sodih mošt šumi in kipi, in se pretvarja v kapljico zlato. Ksaver Meško.

To pretvarjanje mošta v „kapljico zlato“ pa je treba pazljivo, oziroma umno nadzorovati, sicer postane iz mošta „čmiga.“

Predvsem je mošt napolniti v snažne in zdrave sode in ker se mošt pri vrenju vzdigne, oziroma razširi, se ne smejo sodi celo napolniti, ampak je pustiti toliko prostora v njih, da mošt tudi pri najburnejšem vrenju ne prikipi do vrha. Pustiti, da mošt iz sebe meče, je napačno, ker izgubi pri tem veliko množino kvasnih glivic, ki ravno povzročajo vrenje, oziroma pretvarjanje mošta v „kapljico zlato.“ Razven tega pa vino pri tem načinu vrenja kaj rado cikne ali se zbirs ali drugače skvari.

Ob času vrenja zapirajo naši vinogradniki vrhine luknje s trsnim listjem, z deščicami ali z vrečicami, ki so napolnjene s čistim peskom. Ali ti zatiki so le za prve dni burnega vrenja, ko še izpuhtevajo iz sodov velike množine pri vrenju se tvarjajoče ogljenčeve kisline, ki na ta način preprečuje pristop zunanjega zraka. Ko pa pojema glavno vrenje, je pritisk ogljenčeve kisline iz sodov manjši, pristop zunanjega zraka in v njem se nahajajočih glivic in bakterij lažji ter kvarljivi vpliv teh na vsebino sodov opasnejši. Zato je najbolje, da se poslužujemo iz vsega početka takomenovanih kipelnih veh ali pilik, bodisi steklenih, glinastih ali ploščevinastih. Radi lažjega snaženja so vsekakor steklene kipelne vehi najboljše. Vse so prirejene tako, da sode pri vehi dobro zapirajo, a dopuščajo izstop ogljenčevi kislini, ne pa pristop zunanjemu zraku.

Pri vremenu, kakršno je letošnje jesen, prične mošt hitro vreti. Hitro in jednako-

bardom. Pa tudi ti se niso mogli držati. L. 568 so odšli pod vodstvom Alboina v Italijo, nakar so zasedli te pokrajine naši predniki Slovenci, ki so prišli sem z Obri na pol kot njihovi zavezniki, na pol kot njihovi podložniki. S tem pa se začenja za Ptuj že nova doba, doba staroslovenskega Ptuja.

II.

Opis starega Poetovio in okolice.

Stari Poetovio opisati ni lahka naloga. Prvih 300 let rimskega gospodstva je bila za naše pokrajine doba miru. Upad Markomanov in njihovih zaveznikov pod Markom Aurelijem je hitro prešel. Vsi važnejši dogodki v rimskem cesarstvu so se odigrali večinoma izven naših pokrajin. Tedanji zgodovinarji torej niso imeli povoda se baviti s Poetovio. Zemljepisec pa so se zdeli naši kraji prebarbarski in vsled tega nezanimivi. Zato omenjajo sodobni pisatelji sedanji Ptuj le malokdaj. Izza časa preseljevanja narodov pa so listine, ki se tičejo naših krajev, izredno

Stari Poetovio.

Predaval dr. Vladimir Travner.

Nadaljevanje.

V tem času je bil Panonec Orestes rimski vojskovodja. Ta se je okoli l. 484 poročil v Poetovio s hčerjo Romulusa (comes Romulus), ki je bil svoječasno z moriškim namestnikom Primuntom poslanec Valentinija na Atilovem dvoru. Okoli l. 460 se mu je rodil v Poetovio sin, ki se je imenoval po svojem starem očetu Romulus. L. 475 se je Orestes uprl tedanjemu cesarju Juliju Nepotu in ga prisilil, da se je odpovedal prestolu. Dne 31. oktobra 375 pa je imenoval Orestes cesarjem svojega sina Romulusa, kateremu so rekli Rimljani zasmehljivo „Augustulus“, t. j. cesarček. Pa že naslednjega leta je izgubil Orestes ob priliki nekega upora v Paviji življenje, njegov sin Romulus pa v septembru istega leta prestol. Od tega časa je živel Romulus kot zasebnik v Kampaniji. Odoaker, ki si je prilastil go-

merno vrenje pa povzroča dobro zorenje vina. Čim hitreje most temeljito povré, tem manj se vino izpostavlja kvarjenju in tem boljši okus dobi. Zato se priporoča posebno letos, ker je bilo grozdje nenavadno zdravo in snažno, da drože v sodih, ko pojema burno vrenje, večkrat s snažnim kolom dobro premešamo, takorekoč vzdignemo. Na ta način v mostu sladkor v alkohol in ogljenčevo kislino, k novemu živahnejšemu delovanju; mi jih poživimo in vino bolje in hitreje zori. Pri mostu iz gnilega grozdja se naj to mešanje drož opusti, da se ne navzame preveč okusa po gnilobi.

V mostu, oziroma v drožeh so pa še druge vrste glivic, namreč take, ki zmanjšujejo vinu kislino. Tudi te poživimo s tem premešavanjem droži in jih pripravimo k temu, da opravijo svoj posel temeljiteje. To doseči bo pa letos marsikje dobro, kajti vina, posebno iz kamenitih leg in plitvo rigolanih tal bodo imela neprimerno preveč kisline, ker je tam mnogo grozdja pred popolno dozoritvijo ovenelo ali, kakor pravimo, zacuknilo in se kislina v tem zacuknjenem grozdju ni že na rasti naravnim potom zmanjšala na ono primerno množino, ki je potrebna k dobremu, harmoničnemu okusu vina. Taka vina bo dobro pustiti tudi delj časa na drožeh, recimo, do začetka sušca, da je tem glivicam prilika dana odvisno kislino razjedati. V ta namen bo treba drože tu in tam premešati, oziroma vzdigniti. Vino iz normalno razvitega in dobro dozorelega grozdja — in takega bo največ — bo pa treba pretakati že preje in sicer, kakor hitro se bode pričelo čistiti.

K pretvarjanju mosta v „kapljico zlato“ je potrebno še, da vlada v kleti največja čistost in da se skrbi za zdrav zrak. Klet je treba torej tu in tam prezračiti.

Tudi ne smejo biti v kleti stvari kakor: zelje, krompir, repa, korenje, kisl mleko, kis itd., kajti vino se rado navzame duha teh stvari in dobi vsled tega neki tuj, neprijeten duh in okus.

Pa še na nekaj se mi zdi vredno naše vinogradnike opozoriti, to je na pravilno uporabo natege ali šefa. Redkokje je najti, da bi bilo to orodje čisto. Četudi je mnogokrat trda za vodo, toliko se je pa že da dobiti, da se šef lahko vedno splahne pred in po uporabi, kajti s tem da ga vtikamo brez splahnjevanja iz soda v sod, si lahko skvarimo zdravo vino, ako imamo slučajno v kleti kaj bolnega vino. Kan in cik se na ta način največkrat prenašata. Dostikrat se rabi eden in isti šef za vino in kis, ne da bi se pred in po uporabi osnažil. Ni čuda, če se v teh slučajih pretvarja „kapljica zlata“ v „skisano čmigo.“ Vinarski inštruktor Zupanc.

redke. Ustna sporočila niso povsem zanesljiva. Največ nam povedo izkopsnine, ki nam podajajo precej jasno sliko tedanjega Ptuja. V ostalem pa so bile razmere v starem Poetovio podobne, kakor razmere v ostalih rimskih provincijalnih mestih.

Taborišče, ki ga je premestil Oktavian iz Siscije semkaj in ki je obstajalo do Vespasiana, se je nahajalo poglavitno na zg. bregu ob taborišču in sicer na Sp. Hajdini pa so postavili trgovci, rokodelci in gostilničarji svoje lesene barake, kjer so prebivale tudi žene vojakov z otroki. Če je bil Ptuj takrat tudi postaja rimskega donavskega brodovja, ni gotovo. Za to govori samo nagrobni spomenik Julia Maksima, poveljnika Flavijevega (Vespasianovega) brodovja v Panoniji. V prvih 80 letih rimskega gospostva je bil Poetovio torej izključno vojaško mesto, slično kar Bruck ob Litvi, ali Jožefovo na Češkem. Po odhodu legij, ko je postal Poetovio municipij ozir. rimska kolonija, je bilo mesto vsled bližnje meje Norika in dol. Panonije važna carinska postaja ter je postal Poetovio pretežno uradniško in trgovsko mesto. To je umljivo, ker ni bilo v bližini večjih naselbin. Najbližja mesta so bila Celeja (Celje), Flavia solva (Lipnica) in Savaria (Sombatheli.) Razven tega so se tu stikale važne ceste, ne glede na to, da je bila tudi Drava važna prometna žila.

(Dalje prihodnjič.)

Čilski soliter. Mnogi, ki so letos napravili poizkuse s čilskim solitrom, vprašujejo, ako se čilski soliter zamore kupiti in kako ceno ima. Vljudno sporočam, da se isti še ne prodaja pri nas radi visoke cene. 1 kg bi stal freo. Ljubljana kakih 10—12 K. Kadar bo ob zboljšani kupovalni vrednosti našega denarja uvoz solitra mogoč, ga bo gotovo oddajala Kmetijska družba, Gospodarska Zveza i. dr. Delegacija proizvajalcev čilskega solitra za kraljestvo SHS se s prodajo istega ne peča, marveč deluje le strogo v kmetijsko znanstvenem oziru. Dipl. agr. A. Jamnik, Ljubljana.

Dopisi.

Slavnostni večer. Na narodni praznik dne 1. decembra t. l. priredi Jugoslovanska Matice slavnosten večer v Društvenem domu. Vsa društva in vsi sloji se vabijo k sodelovanju. Odbor.

Cvetlični dan dne 30. oktobra je prinesel ubožni deci 2400 K. Iskrena hvala darovalcem in ljubkim prodajalkam! Kolo jugoslovanskih sester v Ptuj.

Dramatično društvo v Ptuj vprizori v soboto 5. novembra zvečer in v nedeljo 6. novembra popoldne burko „On in njegova sestra“, obakrat v mestnem gledališču.

Martinov večer priredi Narodna čitalnica v Ptuj v Narodnem domu v soboto, 12. novembra s petjem, godbo in plesom.

Športni klub v Ptuj je imel dne 3. novembra izvanreden občni zbor, na katerem je izvolil sledeči odbor: Predsednik Osenjak, podpredsednik Teichner, drugi odborniki Bregant, Kreft, Hotko, Murko, Bručič, Sonnenschein, Rojko, Stritar. Določila se je ob enem podlaga, na kateri bo mogel klub uspešno delovati. Gotovo bo brez razlike vsak Ptujčan rad podpiral to društvo, ki bi z vztrajnostjo in pridnim delovanjem delalo Ptuj čast in bo tudi ime našega mesta častno zastopalo po drugih pokrajinah.

Muzejsko društvo v Ptuj priredi v sredo, dne 9. novembra v gornji dvorani v Narodnem domu v Ptuj javno predavanje. Predaval bo dr. Travner o Ptuj v letih 568 do 955. splošni del (Obri in Slovenci, kralj Samo, bavarska in frankovska nadvlada, panonska kneževina, delovanje sv. Cirila in Metoda, Madjari, popis Ptuja in okolice). Začne se ob 20. uri. Vstopnine ni. Prostovoljni prispevki se hvaležno sprejemajo.

Moška in ženska Ciril- in Metodova podružnica sta priredili dne 16. oktobra 1921 v Ptuj na Florijanskem trgu javno tombolo v prid glavni družbi. Ta tombola je vspela v vsakem oziru najboljša. Krasno, solčno in toplo vreme je privabilo veliko množico občinstva, ki so z veseljem ob glasovih ptujске mestne godbe pričakovali nje začetka. Trobentač zatrobi in Vlasta Tancig potegne prvo številko, vse pridno črta in že pri izvlačenju drugi številki se jih oglasi mnogo za dobitke. Tako je šlo izžrebanje naprej, vse v najlepšem redu in mnogo smehu in veselja so marsikateremu napravili dobljeni lepi dobitki. Prvo tombolo je dobil g. Jurančič, dijak 6. gimn. razr. in sicer kože podplatov, darilo tovarne Petovia na Bregu, drugo tombolo g. Jurin, abiturijent in sicer 3 kub. m. drv, darilo grofa Herbersteina, in tretjo tombolo g. Jeglič in sicer lepo zimsko blago za damski kostum z vencem za nevesto, darilo g. trgovca Lenart-a. Že pri kvaterni in potem naprej smo videli krasna darila, kakor usnje, pivo, purane, prašička, vago, skleda, sodčka, stojalca za cvetke, blago za srajce, torbo, vino, moko, čevlje, svinjsko gnjat, slivovko, rum itd. V denarju se je nabralo nad 5000 K. Dobitkov je bilo torej prav mnogo in če pomislimo, da so bili vsi ti dobitki darila naših dobrih Ptujčanov, jim moramo biti hvaležni in se jim tem potom vsem skupaj in vsakemu posebej najlepše zahvaljujemo. Ponovno se zahvaljujemo tudi vsem g. nabiralcem in ge. in gdč. nabiralateljcem teh daril, ter onim, ki so pomagali razprodajati karte in sploh vsem, ki so pripomogli k le-

pemu uspehu. Odbor vodi natančen zapisnik vseh dobljenih daril in imena njih darovalcev, ali preveč bi bilo, da bi se ti vsi našli in napisali; reči le moramo, da se je vsak po svoji vesti in mogočnosti izkazal.

Našim trgovcem brez razlike narodnosti! Ob vsaki priliki kažejo Italijani, da hočejo uničiti našo državo in vse naše ljudi ter imetje pri nas in na svojem ozemlju. Pretrgajte z njimi vsakoršne vezi! Kupujte vse le pri Čehih, ki so najsolidnejši delavci, česar ne dobite pri njih, kupite pri Nemcih! Italijane pa prezirajte, ter jih poženite, ako pridejo k Vam!

Važno za vsa obrtna društva in zadrage. Slovensko obrtno društvo v Mariboru je prejelo od zveze obrtnih zadrug na Kranjskem v Ljubljani povabilo na velevažno obrtno zborovanje, katero se vrši v mestni posvetovalnici v Ljubljani dne 6. novembra 1921 ob 9. uri s sledečim dnevnim redom: 1. Več zanimivih točk o splošnem obrtniškem položaju. 2. Ustanovitev Zveze obrtnih društev za Slovenijo. 3. Slučajnosti. Že sam dnevni red nam obrtnikom jamči, da je za obrtniški stan to zborovanje velikega pomena in da je res že zadnji čas, da se obrtništvo organizira in tako v celi Sloveniji nastopi, kar pa je tudi le takrat mogoče, če vse obrtništvo pokaže, da je edinstveno. Torej zavedajmo se naše moči in pokažimo, da smo močni in dobro organizirani! Dolžnost je torej vseh obrtnih društev in zadrug, da zanesljivo in zagotovo odpošljejo svoje zastopnike v največjem številu na to velevažno obrtno zborovanje dne 6. novembra t. l. v Ljubljano.

Socijalno-demokratski prijatelji si želite v „Napreju“, da Vam prorokujemo, kaka bo letos zima. Ustrezamo. Le ta bo suha in ostra, če ne bo morda bolj mokra in mila ali pa se bo to časovno razdelilo, če ne bo prevladala posamezna teh lastnosti. Za vsak slučaj si oskrbite dovolj kuriva, da Vas ne bo zeblo, ko boste pisali slabe dovtipe.

Politične vesti.

Vrnitev kralja Aleksandra. V ponedeljek, 31. oktobra se je vrnil naš kralj Aleksander iz Pariza. Skupno s kraljem se je vrnil tudi ministrski predsednik Pašić. V Ljubljani in Zagrebu so kralja na kolodvoru pozdravila pokrajinska namestnika Hribar in Demetrovič. Hribar je spremljal kralja do Zagreba. S Hribarjem se je kralj dalje časa razgovarjal. Kralj se jako zanima za Slovenijo in ga je posebno veselilo, da so vse slovenske politične stranke složno nastopile ob Karlovem puču za obrambo demovine.

Narodna skupščina soglasna z vlado. V soboto, 29. oktobra se je sestala narodna skupščina radi zunanjega političnega položaja, nastalega po Karlovi vrnitvi. Minister Trifković je podal vladno izjavo. Omenil je, kako je Karol ogrožal mir o veliki noči in sedaj po petih mesecih iznova. Kakor pa je bila mala antanta o veliki noči edina in je odstranila Karla, tako mora sedaj s svojim složnim, energičnim nastopom Karla ne samo zopet odstraniti, nego tudi doseči, da se ne bodo več ponavljali taki prekucuški načrti Habsburgovcev in njihovih pristašev, ki bi radi iznova vneli vojsko v srednji Evropi. Zato hoče sedaj vlada vse storiti, da osigura trajen mir. Vse stranke so po svojih govornikih odobravale dosedanje vladno ravnanje, zahtevale odločnih korakov vlade, katero hočejo podpirati pri njenih ukrepih.

Uspehi Male Antante. Odločni protest Male antante je predvsem dosegel, da se vladne madžarske stranke niso upale izklicati vrnitvega se razkralja Karla za kralja. Ali izgnale in vsega habsburškega rodu od prestola bi sedaj vladajoče madžarske stranke tudi ne izključile rade. S praznimi obljubami bi rade stvar zavlekle in preslepile s praznimi obljubam sosedne države. To pa toliko bolj, ker se tudi Velika antanta zadovoljuje s takimi obljubami. Ali Mala antanta pozna lažljivost madžarskih obljub. Zato hoče